

Structura morbidității prin hepatite virale cronice și cirozelor hepatice în funcție de prezența patologieilor concomitente

Nr. ord	Patologii concomitente	Hepatite virale cronice			Ciroze hepatice		
		Total pacienți	din ei		Total pacienți	din ei	
			abs	%		abs	%
1.	Pancreatită	126	92	73,02	54	37	68,52
2.	Colecistită	126	44	34,92	54	25	46,30
3.	Ulcer	126	5	3,97	54	30	55,56
4.	Duodenită	126	13	10,32	54	49	90,74
5.	Gastrită	126	28	22,22	54	15	27,78
6.	Diabet zaharat	126	17	13,49	54	49	90,74
7.	Hipertensiune arterială	126	24	19,05	54	49	90,74
8.	altele	126	20	15,87	54	0	0
Total		126	243		54	254	

Bibliografie

1. Holmes-McNary M. Impact factors on development of cirrhosis ad subsequent hepatocellular carcinoma. Compendium Cont.Educ.Dent, 2001 Jul.,19-33
2. Isac Marina, Iarovoi L., Scobială S. Morbiditatea prin HVB în Republica Moldova și măsurile de combatere a ei. Materialele conferinței Spitalului Clinic Municipal „Sf. Arhanghel Mihail”, Chișinău, 2002, p. 86-88.
3. Kumar M., Kumar R., Hissar SS. Risk factors analysis for hepatocellular carcinoma in patients with and without cirrhosis: a case control study of 213 hepatocellular carcinoma patients from India. J Gastroenterol Hepatology, 2007 Jul; 22(7):1104-11
4. Prisacari V., Paraschiv A., Dinamica morbidității și unele particularități epidemiologice în hepatitele cronice, ciroze și cancer hepatic primar în Republica Moldova. Anale științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”, Vol.2, 2009, Chișinău , ediția a X-a
5. Risk factors for chronic hepatitis B virus infection among blood donord in Bangalore. Transfuz Med, 2010 August.
6. Yamini D., Basseri B., Chee GM. Tobacco and other factors have a negative impact on quality of life in hepatitis C patients. J Viral Hepat., 2010

ECHINOCOZOZA/HIDATIDOZA UMANĂ - PROBLEMĂ DE SĂNĂTATE PUBLICĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Vera Lungu¹, Ana Varticean¹, V. Prisacari²

¹Centrul Național de Sănătate Publică

²Catedra Epidemiologie USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Human echinococcosis/hydatidosis – public health problem in Moldova

Republic of Moldova is an endemic region for human echinococcosis, registering morbidity of 4,74 to 100000 of population. Most (90%) affected villagers, men and women suffer equally. The South climatic-geographical districts are the most affected, where the index is 3-4 times higher than the average in the republic. Results serological researches confirm the

epidemiological data and can be used for studying of real distribution of echinococcosis in Moldova.

Key words : echinococcosis, morbidity, epidemiological surveillance, ELISA test.

Rezumat

Republica Moldova prezintă o zonă endemică în echinococoza umană, înregistrând o morbiditate medie de 4,74/100000 populație. Majoritatea cazurilor (90%) provin din mediul rural, bărbații și femeile fac boala aproximativ cu aceeași frecvență. Cele mai afectate sunt raioanele climato-geografice de Sud, unde acest indice este de 3-4 ori mai înalt în comparație cu cel mediu republican. Rezultatele studiului serologic confirmă indicatorii epidemiologici și pot fi folosite pentru evaluarea răspândirii reale a E/H în RM.

Cuvinte cheie: echinocoză, morbiditate, supraveghere epidemiologică, test ELISA.

Actualitatea

Dintre helmintiazele transmisibile de la animale la om, echinococoza/hidatidoza (E/H) reprezintă o problemă importantă de sănătate publică în majoritatea țărilor din lume, inclusiv pentru Republica Moldova.

Echinococoza - boală parazitară cronică, provocată de cestodul *Echinococcus granulosus* care se caracterizează prin afectarea distructivă a organelor și țesuturilor, în special a ficatului și pulmonului. Consecințele hidatidozei poartă caracter nu numai medico-sanitar, dar și economic. Costurile datorate dezabilităților produse de parazit, în aspect global, constituie mai bine de 750 mln dolari pe an. Pierderile rezultate din sacrificarea animalelor cu echinocoză sunt și mai mari [4].

Echinococcus granulosus este considerat parazit cosmopolit, fiind întâlnit pe toate continentele populate. Boala cunoaște o largă răspândire, mai ales în țările unde agricultura, ocupă un loc de bază în economia națională. Actualmente, pe plan mondial, se consideră că, în medie, din 100 cazuri de hidatidoză umană 5,1 cazuri se termină cu deces, 18,8 cazuri necesită intervenții chirurgicale repetate, iar 76,1 pacienți sunt tratați medicamentos timp de ani de zile [5]. Deși, în topul helmintiazelor, înregistrate în Moldova, E/H îi revine locul IV, prin impactul asupra sănătății umane această maladie ocupă un loc primordial [9,10].

Obiectivele

1. Evaluarea situației epidemiologice și epizootologice privitor la hidatidoză în Republica Moldova și evaluarea eficacității actualului sistem de prevenire și combatere a echinococozei în Republica Moldova.
2. Determinarea gradului de infestare a populației Republicii Moldova cu *Echinococcus granulosus* (larvae).

Materiale și metode

Ca material de referință au fost studiate registrele de evidență a cazurilor chirurgicale de echinocoză înregistrate în perioada anilor 1980-2007, în total 4303 persoane. Au fost examinate 647 probe de ser sangvin la prezența *IgG Echinococcus granulosus*, colectate de la diferite categorii profesionale de persoane din cele trei zone climato-geografice ale republicii. În procesul de studiu au fost aplicate metodele epidemiologică, serologică (depistarea *IgG – Echinococcus granulosus* prin ELISA), statistică. Coeficientul de corelație a fost calculat prin metoda liniară. Pentru determinarea diferenței semnificative a fost aplicat testul t-Student.

Rezultate și discuții

În această perioadă numărul cazurilor de îmbolnăviri s-a aflat într-o creștere continuă, de la 47 cazuri înregistrate în a. 1980, până la 233 cazuri în a. 2003. De remarcat faptul că numărul bolnavilor a crescut nu numai din cauză că boala a devenit mai frecventă, ci și din motiv că s-au modernizat metodele de diagnostic (s-au perfectat metodele imagistice și serologice) și în

rezultatul implementării sistemului obligatoriu de asigurare medicală, fapt ce a sporit esențial posibilitățile oferirii multor servicii medicale, inclusiv de profil chirurgical, păturilor sociale cu venituri modeste. Pe parcursul acestor ani indicele morbidității s-a aflat în creștere continuă și a variat de la 1,2/100 000 populație în a. 1980 până la 5,5 în a. 2003 (figura 1).

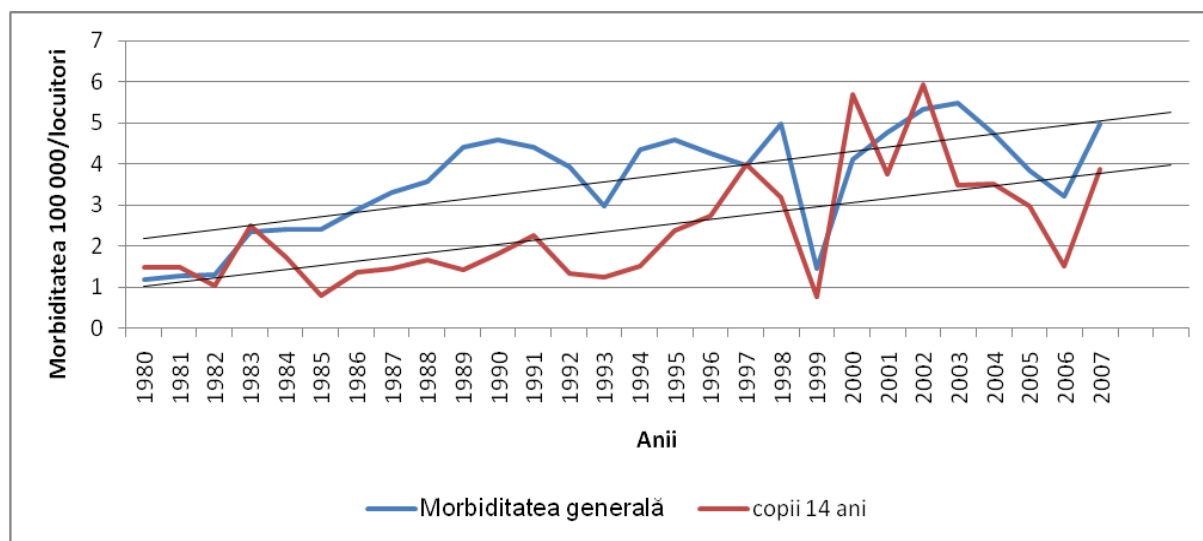


Figura 1. Dinamica morbidității prin hidatidoză în RM, aa.1980-2007

În anii 1980, 1981, 1983, 2000 și 2003 nivelul morbidității la copii sub vârsta de 14 ani a depășit nivelul mediei anuale pe republică.

Echinococoza este o parazitoză cu o dinamică relativ stabilă, care nu prevede variații majore în perioade scurte de timp. Indicii, relativ mai mici, din 1993, 2005, 2006 se explică prin prezentarea tardivă a informației în ultimul trimestru al anului de raportare, astfel ele fiind incluse în primul trimestru al anului următor. Fenomenul anului 1999, caracterizat printr-un record minimal al morbidității – 1,44/100000 populație poate fi explicat prin faptul că în acea perioadă în Republica Moldova s-au produs schimbări radicale, în economia națională, cu consecințe negative asupra bunăstării materiale a populației. Anume în acea perioadă s-a introdus sistemul de acordare a unor servicii de asistență medicală, inclusiv de profil chirurgical, contra cost. Hidatidoza, fără complicații, nu prezintă o urgență chirurgicală, deaceia aceasta a avut ca consecință scăderea nivelului de adresabilitate a populației în instituțiile medicale. Examinând dinamica cazurilor de hidatidoză înregistrate pe perioada anilor 1999-2007 și nivelul de adresabilitate a populației (*Informații publice/ Rapoarte și analize /Date statistice/ MS RM*), s-a constatat că există o corelație între acești indici (coeficientul de corelație=0,67).

Cazurile au fost distribuite după vârstă, sex, domiciliu, localizare.

Distribuirea bolnavilor după categorii de vârstă denotă faptul că majoritatea cazurilor de îmbolnăvirii sunt înregistrate la copii și adulții tineri, până la 50 de ani, cota căroră constituie 78.8%, persoanelor mai în vârstă revenindu-le 21,2 % cazuri de hidatidoză. Este îngrijurător faptul că în totalul de îmbolnăviri o pondere înaltă (21,5%) o prezintă copiii cu vârsta sub 17 ani. Repartiția cazurilor pe sexe constituie 51,2% cazuri la bărbați și 48,8% la femei (t=1,53). Majoritatea cazurilor de îmbolnăviri (90%) provin din mediul rural unde, evident, persistă riscul îmbolnăvirii cu acest cestod.

În structura incidenței pe organe în prim plan se situează ficatul (66,28%) și pulmonul (35,83%). Alte localizări se întâlnesc în 7,9% cazuri, cele mai frecvente fiind: ficat+pulmon, rinchi, splina, cavitatea abdominală, localizarea poliorganica.

Indicele mediu al morbidității pe republică în această perioadă constituie 4,7 la 100 000 populație. Repartiția cazurilor pe raioane demonstrează că cea mai afectată este zona de Vest a republicii, bazinul râului Prut, preponderent raioanele climato-geografice de Nord și de Sud. Cele mai hiperendemiche raioane sunt Leova, Cimișlia, Cantemir, Comrat, Basarabesca, Ciadâr-Lunga, Taraclia, Vulcănești, Telenești, unde indicele morbidității depășește de 2-3 ori media

republicană. Indici înalți (5,1-10,1/100000) sunt caracteristici raioanelor nordice (Edineț, Râșcani, Glodeni, Fălești, Florești, Ungheni) și de Centru (Nisporeni, Hâncești, Căușeni, Ștefan-Vodă). Raioanele Călărași, Strășeni și cele din partea stângă a Nistrului prezintă cea mai joasă morbiditate, cuprinsă între 0,1-1,0/100000 populație (figura 2).

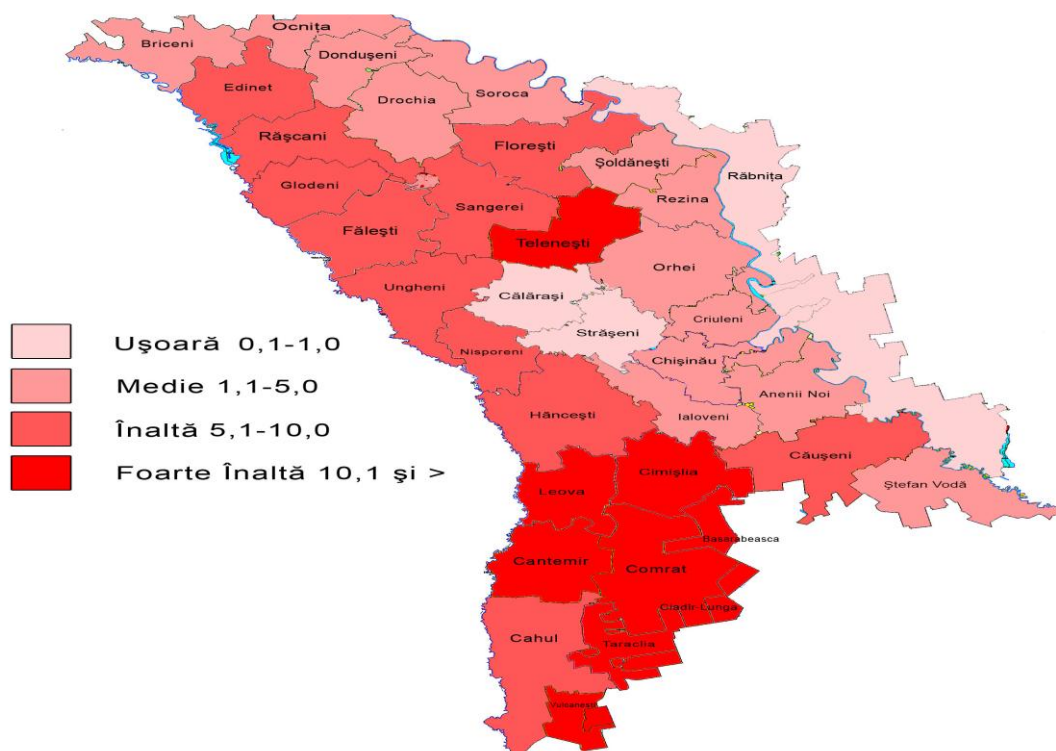


Figura 2. Evaluarea morbidității prin E/H în RM aa. 1980-2007

În rezultatul investigațiilor epidemiologice s-a constatat, că extinderea invaziei, de obicei, se produce pe varianta „câine-ovine-câine” și „câine-om”. Din toate parazitozele întâlnite la animale–echinococozii îi revine rolul principal [1]. Conform relatărilor [2,3], în perioada anilor 2006-2007, după restructurările efectuate în sectorul zootehnic, bovinele adulte sunt infestate cu echinococi în 77,8% cazuri, iar taurii în 35,2% cazuri. La ovine ponderea invaziei variază de la 31,14 până la 82,06%, cea mai înaltă fiind înregistrată în raioanele Nisporeni și Hâncești [6,7]. Un studiu efectuat de noi recent a constatat că în republică 42,7% din câinii rurali sunt infestați cu *E. granulosus* [8].

Examinând datele Serviciului Veterinar Republican referitor la șeptelul animalelor domestice, inclusiv ovinelor, s-a constatat că există o corelație directă între numărul animalelor domestice (inclusiv ovinelor) la cap de locuitor și indicele morbidității în această localitate. Coeficientul de corelare = 0,72 (cu referință la numărul mediu total de animale domestice) și 0,71 (cu referință la numărul de ovine la cap de locuitor). Mai mult ca atât, în ultimele decenii s-a schimbat esențial raportul numeric dintre animalele agricole din sectorul obștesc și privat în favoarea ultimului, având ca consecință creșterea numărului de sacrificări în condiții casnice, de obicei în lipsa supravegherii veterinare, fapt ce favorizează posibilitatea molipsirii câinilor - gazde definitive în această invazie.

Actualmente, sunt supuse evidenței statistice numai cazurile de boală tratate chirurgical. Dat fiind faptul că hidatidoza are o evoluție cronică, asimptomatică – mai frecvent este depistată tardiv. Din acest motiv datele statistice oficiale nu corespund întocmai cu situația reală. În scopul determinării gradului de răspândire a hidatidozei la populația republicii, a fost efectuat un studiu serologic a diferitor categorii de populație din 6 raioane ale țării, în cele trei zone climatografice, care practic diferite genuri de activitate (tabelul 1).

Din numărul total de examinați, cota persoanelor infestați cu *E. granulosus* (larvae) constituie 1,9%. Repartiția persoanelor seropozitive pe categorii de vârstă demonstrează că majoritatea din ei, 77%, au vârsta între 18 și 50 de ani. Cele mai multe persoane seropozitive, 54%, sunt originare din raionul Comrat, unde indicele morbidității prin echinococoză depășește media pe republică de 4 ori. În funcție de sex, seropozitivitățile au, practic, aceeași frecvență (7 cazuri printre femei și 6 la bărbați).

Tabelul 1

Repartizarea persoanelor examinate serologic în funcție de vârstă și locul de trai

Nr d/o	Raionul	Categoriile de vârstă										
		0-2 ani	3-6 ani	7-17 ani	Total copii până 17ani	18-30 ani	31-40 ani	41-50 ani	51-60 ani	>60 ani	Total examinați	Total cu rezultat pozitiv
1	Călărași	-	-	21	21	10	16	24	39	27	137	2
2	Anenii-Noi	-	-	2	2	5	17	23	26	27	100	1
3	Ungheni	-	-	-	-	5	7	10	19	19	60	-
4	Comrat	-	1	4	5	41	28	43	62	24	203	7
5	Căușeni	-	-	2	2	4	6	6	10	12	40	1
6	Orhei	-	2	3	5	20	27	32	41	9	134	2
Total		-	3	32	35	85	101	138	197	118	674	13(1,9%)

Concluzii

- Actualul sistem de supraveghere epidemiologică a echinococozei în republică nu asigură stoparea creșterii morbidității. Hidatidoza continuă să se afle în creștere, afectând preponderent organele vitale și vârsta cea mai productivă; bărbații și femeile fac boala aproximativ cu aceeași frecvență ($t=1,53$).
- Raioanele hiperendemice sunt situate în zona climato-geografică de Sud (Leova, Cimișlia, Cantemir, Comrat, Basarabesca, Ciadâr-Lunga, Taraclia, Vulcănești, Telenești), unde se înregistrează o morbiditate cuprinsă între 10,2 și 20,5/100000 populație, media republicană fiind de 4,7/100000 populație, ce se explică prin dezvoltarea intensivă a oieritului; majoritatea pacienților (90%) provin din mediul rural, contactul cu câinii și animalele domestice fiind factorii de transmitere motrici în majoritatea cazurilor de îmbolnăviri.
- Rezultatele studiului serologic denotă faptul că infestarea cu *E. granulosus* (larvae) se înregistrează cu aceeași frecvență la bărbați și femei, cea mai răspândită fiind la persoanele tinere, cu vârsta de 18-50ani, cota cărora constituie 77 la sută. 54% de persoane seropozitive sunt originare din raionul Comrat, unde indicele morbidității prin echinococoză depășește de 4 ori media republicană.
- Dat fiind faptul că rezultatele investigațiilor serologice confirmă totalmente rezultatele studiului epidemiologic al echinococozei pe ultimii 25 de ani, ele pot fi folosite în scopul evaluării situației reale a răspândirii hidatidozei la populația republicii.

Bibliografie

- Erhan D. și coaut., //Rolul factorilor antropogeni și naturali la infestarea animalelor sălbatice cu ecto- și endoparaziți în Republica Moldova//, Diversitatea, valorificarea rațională și protecția lumii animale, Materialele Conferinței IV a Zoologilor din RM, Chișinău, 2001, p.15-21.

2. Erhan D. //Epizootologia echinococozei și modificările unor indici chimici în țesutul muscular și ficat la bovine în Republica Moldova//, Revista Română de Parazitologie, 2009, vol.XIX, p.36.
3. Erhan D. și coaut., // Incidența unor parazitoze la bovine în Republica Moldova//, Rev. Rom. de Parazitologie,2007, p.81.
4. Barabaș E. și coaut. // Epidemiologia echinococozei cu E. granulosus și E. multilocularis în România//, Rev. Rom. de Parazitologie, 2007, vol 17, p. 79, 165-168.
5. Eckret J. et al. // WHO/OIE Manual on Echinococcosis: a Public Health Problem of Global Concern//, 2002, p 45-46.
6. Бондарь Лидия // Эхинококкоз животных в Республике Молдова//, автореферат на соискание уч. ст., Кишинев, 1992, стр 13-14.
7. Bondari Lidia, V. Bondari // The intensity of epidemiologic and epizootologic progress of echinococcosis/hydatidosis in Republic of Moldova//, Rev. Rom. Parazitol., 1998, 7, p. 67-68.
8. Rusu Ș. //Câinele (Canis familiaris)-importantă sursă de invazie pentru om și mediu//, Diversitatea, valorificarea rațională și protecția lumii animale, Chișinău, 2009, p.216-219, *Institutul de Zoologie al AȘM*
9. Lungu Vera și coaut. // Echinococcoza/hidatidoza umană în RM-studiu retrospectiv//, Materiale congresului VI al igienistilor, epidemiologilor și microbiologilor din RM, 23-24 octombrie, 2008, Chișinău, p. 285-286.
10. Lungu Vera //Epidemiology of hydatidosis in the Republic of Moldova//, teza la Conferința internațională de parazitologie, Varna, Bulgaria, septembrie, 2009, p. 25-26.

PROMOVAREA SĂNĂTĂȚII – ASPECTE ȘTIINȚIFICE

Adrian Cotelea

Catedra Epidemiologie USMF "Nicolae Testemițanu"

Summary

The present work is a synthesis of publications on health promotion of population, new scientific aspects and modern directions of health promotion are included. References to publications in this field and materials of scientific and practical importance are made, including WHO materials "Health for all in the 20th century", policy adopted on the 14th of May 1998.

Rezumat

Actuala lucrare exprimă o sinteză a publicațiilor ce țin de promovarea sănătății populației, sunt redate noi aspecte științifice și direcții moderne ale lucrului de promovare a sănătății. Se fac trimiteri la publicații de domeniu și materiale de importanță științifico-practică, inclusiv materialele OMS „Sănătate pentru toți în secolul XXI”, politică adoptată încă la 14 mai 1998.

Medicina omului sănătos constituie o preocupare mondială, care urmărește să propună noi metode teoretice și practice pentru medicina preventivă, să elaboreze noi concepte în domeniul sănătății umane. La moment s-au acumulat multiple dovezi științifice, care atestă că medicina omului sănătos este singura, în măsură să acționeze eficient la nivelul populației, pentru a-l face pe fiecare om să înțeleagă adevărata valoare a sănătății și vieții (V.Prisacaru, 2006).

Pe parcursul ultimilor ani, promovarea sănătății a devenit caracteristica principală a eforturilor specialiștilor din Sănătatea publică. Având la origine sesizarea unei încrederi excesive în metode individualiste, abordarea respectivă s-a construit în temeiul unei convingeri puternice în valoarea sa, aplicând un șir întreg de resurse teoretice inovatoare, îndeosebi din sociologia și